

Zato već Wernz-Vidal (*Ius matrimoniale, Romae 1928. 2. ed. pag. 843*) kaže, da u ovakovom skraćenom postupku: »sine necessitate veri processus iudicialis, satis est ut Ordinarius, citatis partibus et vinculi defensore, meram edat declarationem nullitatis«. Stvar je onda postala posve jasnom i rješenom onim odredbama, što su sadržane u provedbenom Naputku Sv. Zbora za Sveta otajstva (SCSacram., Instr. 15 aug. 1936., AAS, 1936, 313 sqq). Taj naputak propisuje u čl. 227 ovo: »Ordinarij, izvršujući sudačku službu, pošto uvijek najprije pozove i presluša stranke, te zatraži mišljenje branitelja ženitbene sveze (voto etiam exquisito defensoris vinculi)... može izreći osudu, kojom proglašuje ženitbu nevaljanom, te navede u kratko i razloge s pravne i činjenične strane.« Prema tomu radi se kod toga skraćenog postupka ipak o pravom sudskom postupku, po Mörsdorfu (*Rechtssprechung u. Verwaltung im kanonischen Recht, Frib. i. B. 1941, 99*) o upravno-sudskom postupku («*verwaltungsgerichtliches Verfahren*») koji se svršava osudom (a ne samo odlukom ili izjavom, kako uzima Wernz-Vidal), ali su u ovom skraćenom sudskom postupku potrebite (za valjanost) samo dvie postupovne formalnosti: 1. da se pozovu i (ako pristupe) saslušaju obje stranke (stranke moraju biti pozvane »ante declarationem nullitatis« Commis. Interpret. 16/6, 1931. AAS, 1931, 225), i 2. branitelj ženitbene sveze mora dati svoje mišljenje.

DIVINO AFFLANTE SPIRITU

encikličko pismo sv. Oca Pape Pija XII. od 30. IX. 1943. o načinu,
kako da se unapriedi proučavanje svetoga Pisma

Dr Janko Oberški.

Prošle godine navršilo se 50 godina, kako je papa Leon XIII. dne 18. studenoga 1893. upravio katoličkom svietu svoju znamenitu encikliku »Providentissimus Deus«, gdje je izložio načela o izpravnom tumačenju Sv. Pisma s osobitim obzirom na nauk katoličke Crkve o svrhunaravnom nadahnuću Sv. Pisma, a protiv nekih nastranih mišljenja i zabluda, što su se u to doba počele javljati među nekim tumačiteljima Sv. Pisma. Ta je enciklika veoma znatna izprava u pogledu opredjeljivanja jasnih smjernica, po kojima treba da se upravlja znanstveno proučavanje i tumačenje Sv. Pisma, koristeći se tekovinama različitih pomoćnih nauka u osvjetljivanju teško shvatljivih mjesta. Nema sumnje, da je time bila data snažna pobuda za bujniji procvat svih onih nauka, što su u izravnoj ili neizravnoj vezi s proučavanjem Sv. Pisma. Potaknut uspomenom 50-godišnjice te enciklike upravio je sadašnji Sv. Otac Papa Pijo XII. katoličkom svietu novu encikliku »Divino afflante Spiritu«, u kojoj se spominje važnosti enciklike »Providentissimus Deus« i ujedno daje smjernice, kako da se prema današnjim potrebama i prilikama što bolje unapriedi proučavanje Sv. Pisma. Enciklika je objavljena u službenom glasilu »Acta Apostolicae Sedis« XXX/1943/10 od 20. X. 1943., str. 297—325 na latinskom jeziku, a na str. 327—351 u talijanskom prijevodu. Zato ne ćemo ovdje

donositi čitav tekst ove enciklike, nego skrećemo samo pažnju na glavne točke njezina sadržaja i na njezinu svrhu.

U ovodu ove enciklike iztiče se briga svete Crkve oko vjernog čuvanja i izpravnog tumačenja Sv. Pisma i napominje se kao njezin povod 50-godišnjica enciklike »Providentissimus Deus«. Po tom sledi I. dio, gdje se u kratkom poviestnom pregledu iznosi, što su učinili najbliži predšastnici pape Pija XII. za unapređenje biblijskog studija. Ponajprije dozivaju se u pamet glavne točke enciklike »Providentissimus Deus«, zatim se spominje osnutak visokih biblijskih škola, i to one otaca Dominikanaca u samostanu sv. Stjepana, prvog mučenika, u Jerusalemu (osnovana g. 1889.), zatim Papinski Biblijski Institut u Rimu (otvoren 7. V. 1909. apostolskim pismom »Vinea electa«), kome pripada kao dopuna istoimeni zavod u Jerusalemu (osnovan g. 1927. u svrhu usavršavanja u biblijskoj arheologiji). Uporedo osnovana je apostolskim pismom »Vigilantiae« od 30. X. 1902. »Papinska Biblijska Komisija«, kojoj je stavljeno u dužnost nastojanje oko što intenzivnijeg proučavanja Sv. Pisma, kako to zahtievaju potrebe današnjeg vremena, i da bdiye nad tim, kako bi ovo proučavanje bilo pošteđeno od svakoga daška zablude i od svakog lakoumnog mišljenja. Da se osigura stručno osposobljavanje nastavnika biblijske struke u biskupijskim bogoslovskim sjemeništima i na bogoslovskim fakultetima, ustanovio je papa Pijo X. (»Scripturae Sanctae« od 23. II. 1904.) podjeljivanje akademskih stepena licenciata i doktorata iz nauka o Sv. Pismu pred »Papinskom Biblijskom Komisijom«, a nakon osnutka »Papinskog Biblijskog Instituta« postizavaju se i na ovom akademski stupnjevi licenciata i doktorata iz biblijskih nauka, kao uvjet osposobljenja za nastavnike biblijske struke u bogoslovskim sjemeništima, kao što je to još pobliže odredio papa Pijo XI. u svom Motu proprio »Bibliorum scientiam« od 27. IV. 1924.

Veoma je znatan također podhvat Pija X., što je povjerio benediktinskom redu priredbu znanstveno-kritičkog izdanja latinskog prijevoda Sv. Pisma, koji se zove Vulgata. U tu svrhu osnovana je za pape Pija XI. u Rimu posebna benediktinska opatija sv. Jeronima, opremljena stručnom knjižnicom i svim sredstvima naučnog istraživanja, da radi na tom poslu. Do sada objelodanjena su 4 svezka kritičkog izdanja Vulgate. Povrh toga nastojanjem posljednjih papâ naišla je na uzpješan odziv pobuda, da se Sv. Pismo što više među vjernicima čita i meditira. Tomu mnogo pomažu pučki prijevodi, osobito novozavjetnih knjiga, kao i znanstvene razprave stručno osposobljenih trudbenika, koji su pohađali biblijske nauke na Papinskom Biblijskom Institutu u Rimu.

U II. dielu enciklike daje sadašnji Sv. Otac Papa Pijo XII. smjernice za rad oko unapređenja studija Sv. Pisma u današnje vrijeme. U prvom redu iztiče važnost mnogobrojnih arheoloških nalaza u Palestini, zatim otkriće mnogih do sada nepoznatih starih kodeksa (priepisa) Sv. Pisma i spisa crkvenih pisaca iz najranijih kršćanskih vremenâ. Proučavanje tih nalaza unosi sve više svjetla u točnije razumjevanje Sv. Pisma. Za dublje razumjevanje Sv. Pisma od osobite je važnosti proučavanje biblijskih jezika, zatim nastojanje tekstualne kritike oko pronalazka nepokvarenog izvornog teksta Sv. Pisma. Veoma je važan odlomak ove enciklike, gdje

se izlaže smisao dekreta tridentinskoga sabora o autentičnosti Vulgate, iztičući kraj toga ne manju važnost upotrebe izvornih tekstova Sv. Pisma, gdje je to potrebno, da se jasnije dokaže i potvrdi odnosna nauka Crkve. Upotrebom izvornih tekstova lakše će se otkriti literarno značenje, koje je od najveće važnosti za dublje razumijevanje pojedinih mjesta Sv. Pisma. Kod toga treba se koristiti rezultatima pomoćnih nauka, poviesti, arheologije, filologije i sličnih, i to u onoj mjeri, koliko je potrebno, da se jasnije shvati nauk vjerskih i moralnih istina, sadržanih u odnosnim tekstovima Sv. Pisma. Da li se u pojedinim mjestima Sv. Pisma uz literarno značenje krije i duhovno, to treba da tumačitelji utvrde na temelju Evanđelja i Apostolskih spisa, ili postojanog naučavanja crkvenih Učitelja i obće crkvene predaje. Treba se čuvati, da se rieči Sv. Pisma, osobito u propovjedanju, ne upotrebljavaju u onim prenesenim značenjima, koja nisu sigurno zajamčena valjanim razlozima. U tumačenju Sv. Pisma treba što intenzivnije proučavati djela sv. Otaca i crkvenih Učitelja i njihova tumačenja dovoditi u sklad s rezultatima najnovijih znanstvenih otkrića. Ukoliko su mnoga pitanja u tumačenju sv. Otaca nejasna poradi nedostatka onoga znanja, koje nam stoji na raspolaganje u današnje vrijeme, moći će današnji tumačitelji Sv. Pisma uvelike koristiti katoličkoj bogoslovskoj znanosti, ako im pomoću novijih rezultata znanstvenog iztraživanja uspije objasniti mnoga mjesta Sv. Pisma, koja do danas nisu dovoljno objašnjena.

Osobito su važni odlomci enciklike, gdje se u vezi sa shvaćanjem nauke o nadahnuću svetih pisaca iztiče utjecaj njihova značaja na izvanski oblik pojedinih knjiga Sv. Pisma, jer su oni bili živo, razumom i slobodnom voljom obdareno oruđe Duha Svetoga, pa stoga pripada i njima osobno udio drugotnog autorstva u odnosnim knjigama Sv. Pisma. Tu dolazi osobito u obzir poznavanje književnih vrsta (genera litteraria), kojima su se pojedini nadahnuti pisci služili kod pisanja pojedinih knjiga. U tom se sastoji, po riečima sv. Ivana Zlatoustog, ona čudesna *συγκατάβασις* (condescenduntia) ili silaženje providnoga Boga do razine ljudskog načina govorenja, da postane ljudima razumljivije ono, o čemu Bog hoće ljude poučiti u stvarima spasenja. Zato je veoma potrebno, da današnji tumačitelji Sv. Pisma nastoje upoznati načine književnog izražavanja u kulturnom životu staroga Orienta, koje se znatno razlikovalo od načina književnog izražavanja u kasnije i današnje doba. Odatle se vidi, da znanstveni rad biblijskih stručnjaka nije ni u današnje vrijeme bez poteškoća, koje još sveudilj čekaju na svoja rješenja. Ima još mnogo otvorenih pitanja, o kojima Crkva nije još rekla svoje konačne presude. Znanstveni trudbenici na biblijskom području nastoje marljivo, da svaki pojedinac prema svojim mogućnostima doprinese svoj udio u unapređivanju biblijske znanosti. Ovo nastojanje treba uvelike cijeniti.

U posebnom odlomku enciklike govori se o dubokom poštivanju Sv. Pisma, o dužnosti biskupa i svećenika, da ga što marljivije proučavaju, kako na svoju vlastitu korist, tako i na korist vjernika, kojima treba da tumače objavljene vjerske i čudoredne istine, sadržane u Sv. Pismu. Osobito se preporučuje, da se vjericima omogućiti čitanje Sv. Pisma u prievodu živih jezika, dakako, odobrenom

od crkvenih vlasti. To je napose koristno u današnjim teškim vremenima, kad je sav svijet zaražen otrovom mržnje, usljed koje bjesni strašan rat i sije svuda među narodima smrtni užas. U ratnim ranama izkrvavljenom čovječanstvu može donieti lijek jedino onaj, komu se apostolski prvak obratio riečima: »Gospode, komu ćemo ići? Ti imaš rieči vječnog života!« Jer Kristov zakon, sadržan u svim knjigama, može biti jedinim čvrstim temeljem mira i spokojnosti među ljudima, i nitko ne može postaviti drugoga sigurnijeg temelja, osim onoga, koji je postavljen po Isusu Kristu.

Na posljedku obraća se Sv. Otac posebnom pažnjom nastavnicima biblijske struke na bogoslovskim fakultetima i visokim školama, dajući im naputke o smjeru nastave u biblijskim znanostima. U prvom redu treba da uznastoje probuditi kod svećeničkog podmladka ljubav prema Sv. Pismu i podati im takvo znanje, koje će im biti od koristi u propovjedničkoj službi. U izlaganju Sv. Pisma treba da učenici osjete nešto slično, što se dogodilo učenicima Isusa Krista, kad su s njime išli u Emaus i uzkliknuli: »Nije li gorjelo naše srce u nama, kad nam je tumačio Pisma?« Sv. Otac iztiče, kako je uzvišena služba biblicistâ, kojima je zadatak iztraživati, tumačiti i od nevjernika braniti Rieč Božju. Kod toga oni sami nalaze duhovnu hranu, jer neprestano žive u tom, što se bave razmišljanjem o riečima Sv. Pisma, a to znači na neki način biti već ovdje na zemlji u nebeskom stanu. Zato neka budu svom dušom odani svome poslu, ali uz to neka se mole, da shvate i sve dublje proniknu u smisao Sv. Pisma. Vjernici pak neka uznastoje, da se okriste trudom tumačitelja Sv. Pisma. Tada će tumačitelji imati u svetim knjigama svoju utjehu i neka se sjećaju obećane nagrade: da će mudri sjati kao svjetlo na nebeskom svodu, a oni, koji budu poučili mnoge za pravednost, kao zvijezde u sve vjekove.

NEKE OPAZKE K HRVATSKOM PRIEVODU OVE ENCIKLIKE

Hrvatski prievod ove enciklike objelodanjen je u »Katoličkom Listu« 95 (1944) br. 6. od 10. II. 1944., str. 61—63; br. 7. od 17. II. 1944. str. 73—75; br. 8. od 24. II. 1944. str. 85—89. Prievod je priredio, koliko nam je poznato, g. Dr. Rudolf Schütz, profesor biblijskih nauka na visokoj bogoslovskoj školi u Đakovu. Prievod je obćenito dobar, ali se uglavnom povodi više za talijanskim prievodom, nego za izvornim latinskim tekstom. Dobro je, što je mnoge dugačke rečenične periode razdielio u hrvatskom na više samostalnih rečenica, iako je kod toga ponegdje stradala unutrašnja povezanost misli. Ipak držimo da je potrebno upozoriti na neke nedostatke radi toga, jer je sam tekst enciklike važan službeni dokument najvišeg Učitelja Crkve, pa je zato svaka rieč u tom dokumentu od velike važnosti.

Tako n. pr. u naslovu enciklike izpuštena je bez ikakva razloga poslije rieči »Patriarsima« rieč »Primasima«, a na svršetku naslova izraz »christifideles« preveden je manjkavo samo riečju »vjernicima« mjesto »Kristovim vjernicima«.

Na strani 74. »Katol. Lista«, stupac I. u redku 19. odozdo poslije rieči »Vulgata« ostalo je neprevedeno: »prout, intellexit et intellegit Ecclesia«.

Veoma je krupne naravi umetak, što ga je prevodilac umetnuo na istoj strani, stupac II. redak 8—10. odozgo, gdje je poslije rieči »koje zovu literarnim« podmetnuo enciklici ove rieči: »i «iz kojeg se jedinog može uzeti argument», kako to vrlo dobro veli Akvinač.« — Ovamo pripada i odnosna bilješka, koja citira ove rieči iz »Summa theol. s. Thomae Aquinatis...« pod br. 26, uslied čega su se svi potonji brojevi bilježaka morali pomaknuti za jedan broj više, nego je to u izvornom tekstu i u talijanskom prievodu. Količkomod poštuemo sv. Tomu Akvinca i njegove zasluge za bogoslovsku znanost i skolastičku filozofiju, ipak držimo, da nije dopušteno na ovaj način izkrivljivati tekst papinske enciklike, u kojoj ovih rieči naprosto nema. Izvorni latinski tekst ovoga mjesta glasi: »Quo in opere exequendo ante oculos habeant interpretes sibi illud omnium maximum curandum esse, ut clare dispiciant ac definiant, quis sit verborum biblicorum sensus, quem litteralem vocant. Hanc litteralem verborum significationem omni cum diligentia per linguarum cognitionem iidem eruant...« Prievod ovoga mjesta treba dakle da glasi: »U tom poslu neka tumači imaju na umu, da im se najviše brinuti, kako će otkriti i izraziti ono značenje biblijskih rieči, koje zovu literarnim. Ovo dakle literarno značenje rieči neka isti tumači pronađu izkorišćujući s najvećom marljivošću znanje jezika...« Da je spomenuti umetak g. prevodilac stavio u zagradu, ili ispod linije kao svoju opazku, ne bismo imali absolutno ništa protiv toga, nego bismo mu morali biti zahvalni.

U br. 8. »Katol. Lista«, str. 85. stupac I. u reduku 3. izpod naslova »O književnim vrstama« na krivo je mjesto (krivnjom slagara) postavljen redak: »kontekstom. Na svaki je način potrebno, da tumač«. Ovaj redak treba umetnuti poslije sadašnjega 6. redka, koji glasi: »samo zakonima gramatike ili filologije, niti samim«.

U istom stupcu treba u reduku 16. odozdo poslije rieči: »marljivošću provodilo« umetnuti: »nego prije«, i dalje se nastavlja tekst: »te je pokazalo« i t. d.

Na str. 86. stupac II. u reduku 11—10. odozdo mjesto: »učenjaka, tumačeći ih i razpravljajući o njima tako« bilo bi točnije prema izvorniku prevesti: »tumača, razpravljajući o njima i objašnjajući ih.«

Na str. 87. stupac I. redak 1. odozdo ostala je nezavršena rieč »dušobriž-«, koju treba dopuniti tako da glasi: »dušobrižničtvu«.

Ima i nekih pogrješaka u bilješkama, i to:

Pod br. 6) poslije: »XXVIII, III«, treba umetnuti: »pars 2«.

Pod br. 19) mjesto »Acta Sedis« treba da stoji »Acta Ap. Sedis«.

U bilježci pod br. 16) izpred »Bibl.« treba staviti »Ench.«

U bilježci pod br. 25) poslije »Ibidem« treba da stoji: »t. X. p. 471; cf. t. V pp. 59, 65; t. X. p. 446 sq.«

Molim g. prevodioca, da ove opazke ne uzme za zlo, nego da ih radi točnosti prievoda enciklike, kao službenog dokumenta Crkve, blagohotno izvoli uvažiti.